

محراب دعا

[کلام حضرت مولانا محمد علی مکھڑی]

مرتب محمد ساجد نظامی

بیان عزلیات فارسیہ مؤلفہ حضرت مولانا حبیب اللہ علیہ السلام
قدس سرہ اند

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

نظامیہ دارالاشاعت، مکہ شریف (اٹک)

محراب دعا

[کلام حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ]

خیر جناب فدا حسین ہستی مبارک

کی نذر

بصد خلوص

مرتب

محمد ساجد نظامی

محمد ساجد نظامی
۳ خرم الحرم
۱۴۳۱ھ

نظامیہ دارالاشاعت، مکھڑ شریف (اٹک)

کی سوانح حیات مبارکہ کی کتب ہمارے پاس
PDF فائل میں دستیاب ہیں

جس بھائی کو چاہیے وہ ہمارے واٹس ایپ پر مفت حاصل کر سکتا ہے

مزید معلومات کیلئے ہمارے
یوٹیوب چینل کو سبسکرائب کریں
Sulemania Chishtia Library

اس کے علاوہ دیگر تونسوی خواجگان کی سیرت
پر کتب اور اسلامی کتب بھی طلب کر سکتے ہیں۔

+92 332 1717717 خلیفہ مدنی تونسوی

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدِي يَا رَسُولَ اللَّهِ

پرائمری اور مڈل امتحان دینے
والے طلباء کے لیے داخلے جاری ہیں

جامعہ مولانا احمد تونسوی

عصری تعلیم

درس نظامی

حفظ القرآن مع التمجید

0318-6384966

0348-7019706

مہتمم غلام عباس چشتی

خود قیصرستان قلندر بٹن پلانٹ منگروو ٹھہ روڈ
تونسہ شریف

ضابطہ اشاعت

کتاب	:	محرابِ دُعا
کلام	:	حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ
مرتب	:	محمد ساجد نظامی
ناشر	:	نظامیہ دارالاشاعت مکھڑ شریف (اٹک)
سال اشاعت	:	۲۹۔ رمضان المبارک ۱۴۲۶ھ / ۳۔ نومبر ۲۰۰۵ء
تعداد	:	پانچ سو
ہدیہ	:	پچاس روپے
اہتمام اشاعت	:	عدیم پرنٹنگ سروسز، اٹک
ملنے کا پتا	:	زیارت لائبریری، مکھڑ شریف ضلع اٹک

انتساب

حضرت محبوب الہی رحمۃ اللہ علیہ

اور

حضرت امیر خسرو رحمۃ اللہ علیہ

کے سات سو سالہ عرسِ پاک کے کیف آگیاں لمحوں کے نام

حاجتِ مسجد و محراب مرا نیست که من
طاقِ ابروئے تو محرابِ دُعا می بینم

فہرست

۶	☆ حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ۔۔ احوال و آثار محمد ساجد نظامی
۱۷	☆ پیش گفتار نذر صابری
۲۰	☆ فارسی کلام
۲۱	☆ اے ہادی راہِ خدا، یا مصطفیٰ یا مصطفیٰ
۲۳	☆ اے شدہ از خاکِ پائیت سرمہ حورو پری
۲۵	☆ شہید تیر آں ترکم، کہ از ابرو کماں دارد
۲۷	☆ نقدِ جاں دادم بہایت اے مہ کنعانِ من
۳۰	☆ یار در جو ردِ دلبرانہ هنوز
۳۱	☆ مستی عشق بہ از ورع و تقایٰ بینم
۳۳	☆ ہرزمانے دلبرِ ماشکل پیدای کند
۳۴	☆ بلبلا خوش خبر از جانبِ گلزارِ بیار
۳۶	☆ جلوہ گردِ درد و جہاں غیرِ خدا نیست کے
۳۷	☆ پنجابی کلام

حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ۔۔۔ احوال و آثار

ابتدائی حالات:

حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ ۱۱۶۴ھ بہ مطابق ۱۷۵۰ء میں پیدا ہوئے۔ آپؒ کے والد محترم کا نام مولانا محمد شفیع تھا۔ صاحب تذکرۃ المحبوب نے آپؒ کا نسب نامہ یوں رقم فرمایا ہے:

مولانا محمد علی ابن محمد شفیع ابن محمد داؤد جلال آبادی

آپؒ کی پیدائش مشرقی پنجاب کے معروف شہر ٹالہ (ضلع امرتسر) میں ہوئی۔ نامور صوفی بزرگ حضرت شاہ غلام علی نقشبندی دہلویؒ آپؒ کے خالہ زاد بھائی تھے۔ ^{بہ نصیب} حضرت سررزاجاں جاناں کے اصل خلیفہ و سرپرست ہیں۔

مولاناؒ کے والدین کا انتقال ان کی صغیر سنی میں ہی ہو گیا تھا۔ آپؒ کی پرورش آپؒ کے برادر اکبر مولانا عبدالرسول کے زیر سایہ ہوئی۔ آپؒ نے ابتدائی تعلیم بھی انھی سے حاصل کی۔ فنِ کتابت میں میاں جنوۃ اللہ بٹالویؒ آپؒ کے استاد ہیں۔ بعد ازاں طلب علم کی غرض سے بہ اجازت برادر اکبر اپنے وطن کو خیر باد کہا اور مختلف اساتذہ سے کسب

فیض کرتے مکھڑ وارد ہوئے۔

آپ کے اساتذہ میں مولانا عبدالرسول اور میاں جنوۃ اللہ بٹالوی کے علاوہ مولوی اسد اللہ بہاؤپوری [جو قبلہ عالم حضرت پور محمد مہاروی کے ہم عصر تھے]، میاں مصطفیٰ جی پشاور [مدفون: لاہوری دروازہ، پشاور]، میاں مرتضیٰ اعوان قادری جسیالوٹی [جسیال، تلم گنگ] اور مولانا محکم الدین مکھڑی کے اسمائے گرامی شامل ہیں۔ آخر الذکر کے ہاں تشریف لائے تو پھر یہیں کے ہو رہے۔

حضرت مولانا محمد علی مکھڑی کو مولانا محکم الدین مکھڑی کے درس میں وہ سب کچھ مل گیا، جس کی تلاش میں وہ گھر سے نکلے تھے؛ مولانا اپنے استاد کی وفات تک اُن کے حلقہٴ درس میں شامل رہے۔ ابتداً آپ نے اپنے استاد سے ”میرزاہد“ پڑھنا شروع کی۔ مولانا کو ایسا استاد کامل ملا کہ اگر دل میں بھی کوئی سوال یا الجھن پیدا ہوتی تو لباس اظہار میں جلوہ گر ہونے سے پہلے ہی استاد محترم اس کا جواب عطا کر دیتے اور الجھن رفع ہو جاتی۔

بحیثیت اُستاد:

آپ ایک عرصے تک مولانا محکم الدین مکھڑی سے کسب فیض کرتے رہے؛ جب استادِ مکرم اپنی زندگی کے آخری ایام میں کسی مقام پر تشریف لے گئے [افسوس کہ تذکروں اور روایتوں میں اس مقام کا ذکر نہیں ملتا] اور وہیں اُن کا انتقال ہوا تو مولانا نے اپنے اُستادِ مکرم کی تجہیز و تدفین کے بعد اپنا سامان باندھا اور مکھڑ شریف سے کسی اور منزل کے لیے پایہ رکاب ہوئے لیکن مشیتِ ایزدی کو کچھ اور ہی منظور تھا۔ اہل مکھڑ کے اصرار پر مولانا محکم الدین مکھڑی کے چشمہٴ علم کو جاری رکھنے کے لیے آپ کو وہیں

قیام کرنا پڑا۔ مولانا محمد علی مکھڑیؒ نے اپنے استاد کے حلقہٴ درس کو اس خوبی سے چلایا کہ دُور و نزدیک میں آپ کے تبحر علمی کا چرچا ہونے لگا اور قرب و جوار ہی کے نہیں بلکہ سمرقند و بخارا اور کابل و قندھار کے تشنگانِ علم اس چشمہٴ فیض سے اپنی پیاس بجھانے کے لیے جوق در جوق مکھڑ شریف میں جمع ہونے لگے۔ آپ کے شاگردوں کا حلقہ اگرچہ بہت وسیع ہے تاہم آپ کے وہ شاگرد جنہوں نے استاد گرامی کے نامِ نامی کو چار دانگِ عالم میں پھیلایا اُن میں مولانا شمس الدین سیالویؒ، خلیفہ محمد عابدؒ جی، میاں زین الدین مکھڑیؒ اور حافظ مولوی رحمت اللہ بٹالویؒ [مولانا کے بھائی عبدالرسول کے پوتے] کے اسمائے گرامی شامل ہیں۔

سفرِ باطنی:

ظاہری علوم کی تحصیل و تکمیل کے بعد مولانا محمد علی مکھڑیؒ نے اپنے باطنی سفر کا آغاز کیا۔ مرشدِ کامل کی تلاش و جستجو اُن کے ذوق و شوق کی اگلی منزل ٹھہری۔ ایک رات آپ نے اسی سچی طلب کو لیے ہوئے استخارہ فرمایا۔ خواب میں اُس ہادیِ اکمل کی زیارت سے مشرف ہوئے جس کے رُخِ انور کی ایک جھلک پر دو جہاں تو کیا سارے جہانِ قربان ہو جائیں۔ رسولِ کائنات ﷺ نے انھیں تین راتوں میں مسلسل اپنے دیدار کی دولت سے نوازا۔ پہلی اور دوسری زیارت میں آپ ﷺ نے صرف ہاتھ سے ملک ”لماں“ کی طرف اشارہ فرمایا۔ تیسری رات جب پھر یہی سعادتِ عظمیٰ آپ کو نصیب ہوئی تو آپ نے والی دو جہاں کی بارگاہِ بے کس پناہ میں عرض کی کہ یا رسول اللہؐ میں کچھ سمجھ نہیں سکا۔ تب آپ ﷺ نے ہاتھ کے اشارے کے ساتھ زبانِ گہر نشاں سے لفظ ”لماں“ بھی ارشاد فرمایا۔

سرورِ کائنات ﷺ کی طرف سے اجازت و حکم ملنے پر آپ نے سفر کے لیے کمر ہمت باندھی۔ اس سفر میں اپنے ساتھی کے طور پر آپ نے اپنے شاگردِ درشید مولوی شمس الدین سیالویؒ کا انتخاب کیا۔ مولانا مکھڑی، مولانا شمس الدین اور کشتی بان دریائے سندھ کے راستے ملک ”لماں“ کی طرف چل پڑے۔ منزل متعین نہ تھی لیکن طلبِ مرشد کی کشش آپ کو کشاں کشاں لیے جاتی تھی۔ جب آپ موضع لاگتہ [دریائے سندھ کے کنارے آباد ایک گاؤں] پہنچے تو اتفاق سے آنا ختم ہو گیا۔ یہ جگہ چونکہ تونسہ مقدسہ سے پانچ کوس کے فاصلے پر ہے اس لیے مولانا محمد علی مکھڑی نے مولوی شمس الدین سیالویؒ کو حکم دیا کہ اسی بستی سے آنا خرید لاؤ۔ جب مولوی شمس الدین سیالویؒ بستی لاگتہ میں داخل ہوئے تو چند لوگوں کو دیکھا جو ایک حلقہ بنائے کسی مردِ کامل کے اوصاف و کمالات کا تذکرہ کر رہے تھے۔ چونکہ آپ مقصدِ سفر سے آگاہ تھے اس لیے ان لوگوں سے اس مردِ حق آگاہ کے متعلق معلومات حاصل کر کے اپنے استاد کی خدمت میں حاضر ہوئے اور تمام ماجرا بیان کیا۔ اب یہ دونوں اُس مردِ حق آگاہ کے آستانے کی طرف روانہ ہوئے۔ تونسہ مقدسہ کی مبارک بستی میں داخل ہو کر مولانا مکھڑیؒ جب آستانہ پیر پٹھانؒ پر حاضر ہوئے تو قلب و نگاہ کی دُنیا مستنیر ہو گئی۔ یہاں انھیں وہ گوہرِ مراد ہاتھ لگا جس کی تلاش و جستجو میں انھوں نے سفر کی صعوبتیں جھیلی تھیں۔ مولانا محمد علی مکھڑیؒ حضرت پیر پٹھان شاہ محمد سلیمانؒ تو نسویؒ کے حکم پر چھ ماہ وہیں قیام پذیر رہے۔ چھ ماہ کے قیامِ تونسہ کے بعد مرشد نے آپ کو بیعت و خلافت کی دولتِ گراں بہا سے نوازا اور واپس مکھڑی میں جانے کا حکم دیا۔ چنانچہ مولانا اپنے مرشدِ گرامی قدر کے حکم کے مطابق واپس مکھڑی تشریف لائے اور ایک عالم کو اپنے نورِ علم سے متور فرمایا۔

وابستگی شیخ:

مولانا محمد علی مکھڑیؒ کو اپنے پیر و مرشد کے ساتھ والہانہ عقیدت تھی۔ ہر سال باقاعدگی سے اپنے مرشد کے آستانے پر حاضری دیتے اور وہاں چالیس دن قیام کرتے تھے۔ آپؒ مہار شریف صرف ایک مرتبہ تشریف لے گئے؛ مگر تو نسہ مقدسہ کی حاضری کبھی نہ چھوٹی۔ ایک بار کسی نے پیر پٹھانؒ کی مجلس میں مولانا محمد علی مکھڑیؒ کے بارے میں کہا کہ ”مولوی صاحب بوڑھے ہو گئے ہیں مگر ہر سال تو نسہ مقدسہ حاضری دیتے ہیں۔“ حضور پیر پٹھانؒ نے فرمایا کہ: ”مولوی بوڑھا ہو گیا ہے لیکن اُس کا عشق جو ان ہے جو اُس کو ہر سال یہاں تک لے آتا ہے۔“ مولوی محمد دین مکھڑیؒ [م: ۱۹۷۵ء] نے ”تذکرہ الولی“ میں اپنے والدِ گرامی مولانا غلام محی الدین مکھڑیؒ [م: ۱۳۳۸ھ/۱۹۲۰ء] کے حوالے سے لکھا ہے کہ:

”ایک دفعہ ایامِ روانگی تو نسہ مقدسہ میں حضرت مولانا کو بیماری کی وجہ سے بہت تکلیف تھی اور کمزوری تھی۔ چند غلامان نے عرض کی کہ حضرت یہ سفر فی الحال ملتوی فرمادیں، حضرت کو مبادا زیادہ تکلیف نہ ہو جائے اور جان کی حفاظت فرض ہے۔ آپؒ نے اس کے جواب میں فرمایا کہ اس راستہ میں جان دینی فرض ہے۔“

وصال:

آپؒ تمام عمر درس و تدریس سے وابستہ رہے۔ اگرچہ آخری عمر میں ضعف اور ناطاتی بڑھ گئی تھی پھر بھی آپ کے معمولات میں کوئی تبدیلی واقع نہ ہوئی۔ البتہ اسباق میں قدرے کمی کر دی تھی۔ علم اور روحانیت کا یہ آفتاب تقریباً نوے سال تک مطلعِ عالم پر

بروٹن رہا اور بالآخر ۲۹۔ رمضان المبارک ۱۲۵۳ھ/ ۱۸۳۷ء بہ روز جمعرات بہ وقت صبح ہمیشہ ہمیشہ کے لیے غروب ہو گیا۔ طلوع آفتاب کے بعد آپ کو مقام وصال سے باہر بارہ دری میں لایا گیا اور بارہ دری کے برآمدے کے متصل حجرہ میں آپ کو غسل دیا گیا۔ آپ کے مرید و خلیفہ حضرت مولانا قاضی بہا الدین قریشی نے آپ کی نماز جنازہ پڑھائی۔ انا للہ وانا الیہ رجعون۔

خلفا: مولانا محمد علی مکھڑیؒ نے علم و عرفان کی جو قدیل روشن کی اُس کھل کو بڑھانے میں آپ کے خلفا نے کوئی کسر اٹھانہ رکھی۔ آپ کے خلفا کی کوششوں سے یہ علم و عرفان کا سلسلہ اب بھی اُسی طرح جگمگا رہا ہے۔ آپ کے خلفا کی تعداد اگرچہ بہت زیادہ ہے تاہم آپ کے نمایاں خلفا کا ذیل میں اجمالی تذکرہ کیا جاتا ہے:

۱۔ حافظ عابد جی مہارویؒ: آپ کا وصال تو نسہ مقدسہ میں ہوا اور خواجہ گل محمد تونسویؒ کے قدموں میں آسودہ خاک ہیں۔

۲۔ حضرت مولانا زین الدین مکھڑیؒ: آپ کا مولد و منشا انگہ [وادی سون سیکسر] ہے۔ آپ حضرت پیر پٹھانؒ کے حکم سے مسند ارشاد پر متمکن ہوئے۔ آپ کا وصال ۱۳۔ محرم الحرام ۱۲۹۵ھ میں ہوا۔ آپ کا مزار مکھڑ شریف میں مولانا محمد علی مکھڑیؒ کے مزار سے متصل بہ جانب شرق واقع ہے۔

۳۔ خلیفہ قاضی بہا الدین قریشیؒ: آپ کو حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ کی نماز جنازہ پڑھانے کا شرف حاصل ہے۔ آپ کے مزید حالات پردہ خفا میں ہیں۔

۴۔ حافظ خیر اللہ پراچہؒ: آپ کا تعلق مکھڑ شریف کے معروف خاندان پراچہ کی ذیلی شاخ باٹی خیل سے ہے۔ آپ کا وصال مکھڑ شریف میں ہوا۔ آپ کی آخری آرام

گاہ مولانا مکھڑیؒ کے مزار کے قریب جانب شرق واقع ہے۔

۵۔ حافظ رمضانؒ: آپ نور بصارت سے محروم تھے تاہم آپ کو بصیرت کا بہرہ وافر عطا ہوا تھا۔ افسوس کہ آپ کے حالات حیات محفوظ نہیں۔

۶۔ مولوی کعب ظہیرؒ: آپ کا تعلق اخلاص تحصیل پنڈی گھیب سے ہے۔ آپ کا مزار تونسہ مقدسہ میں ہے۔

۷۔ مولانا میاں محمدؒ: آپ مکھڑ شریف کے رہنے والے تھے۔ آپ کے والد گرامی کا نام علی محمد ہے۔ آپ کی قوم دھوبی ہے۔ مزار شریف چکی شاہ جی (کافی: ضلع اٹک) میں واقع ہے۔

۸۔ میاں ابراہیم لنگڑیالویؒ: آپ کا تعلق لنگڑیال تحصیل پنڈی گھیب سے ہے۔ آپ کا مزار مبارک لنگڑیال میں مرجع خلافت ہے۔

۹۔ حضرت حافظ مولوی رحمت اللہ بٹالویؒ: آپ قاری محمد حیات بٹالویؒ کے بیٹے اور مولانا محمد علی مکھڑیؒ کے برادر اکبر مولانا عبدالرسولؒ کے پوتے تھے۔ آپ ۱۲۴۰ھ میں مکھڑ شریف تشریف لائے اور آٹھ سال مولانا مکھڑیؒ کے حلقہ درس میں شامل رہے۔ تکمیل درس کے بعد بیعت و خلافت سے مشرف ہو کر بٹالہ چلے گئے۔ تاریخ وفات و مدفن کا کوئی علم نہیں۔

شاعری:

مولوی محمد علی مکھڑیؒ صرف عالم و صوفی ہی نہ تھے بلکہ فارسی اور پنجابی کے قادر الکلام شاعر بھی تھے۔ آپ ”مولوی“، تخلص کرتے تھے۔ افسوس کہ آپ کا مکمل فارسی اور پنجابی کلام دستبروز مانہ سے محفوظ نہ رہ سکا۔ تاہم دستیاب کلام سے بھی آپ کے شاعرانہ

مقام و مرتبے کی تعیین مشکل نہیں۔ آپ کا زیادہ تر کلام آپ کے ملفوظات کے مجموعے ”تذکرۃ المحبوب“ میں مولوی عبدالنبیؒ [ساکن بھوئی گاڑ، تحصیل حسن ابدال] نے شامل کیا۔ ملفوظات کا یہ مجموعہ ہنوز زیور طہاعت سے آشنا نہ ہو سکا البتہ مولوی محمد دین مکھڑیؒ نے اس کا ترجمہ ”تذکرۃ الولی“ کے نام سے کیا اور اس میں ذاتی حوالے سے کئی اضافے بھی فرمائے۔ بالخصوص پنجابی سی حرفی کے کئی بند اس ترجمے کی وساطت سے محفوظ ہوئے۔ ”تذکرۃ الولی“ کا دوسرا ایڈیشن ۱۹۹۶ء میں ”مہر تاباں“ کے نام سے شائع ہوا۔ مولوی محمد علی مکھڑیؒ کی ایک پنجابی سی حرفی ”سی حرفی مولوی صاحب مکھڑ والا“ کے نام سے حاجی چراغ الدین سرانج الدین تاجران کتب، لاہور سے بھی شائع ہو چکی ہے۔

مولانا مکھڑیؒ کا فارسی کلام اگرچہ صرف نو غزلیات کی صورت میں دستیاب ہوا ہے تاہم اہل علم و عرفان نے ان کے اشعار کی بے حد تعریف کی ہے۔ آپ کے کلام کے حوالے سے مولوی نجم الدین اپنی کتاب ”مناقب المحبوبین“ میں رقم طراز ہیں:

”ماہِ شوال ۱۲۵۳ھ / ۱۸۳۷ء میں جس دن حضرت مولانا [محمد علی مکھڑیؒ] کے وصال کی خبر حضور پیر پٹھان شاہ محمد سلیمان تونسویؒ کی خدمت میں تو نہ مقدسہ میں پہنچی حضرت صاحب عصر کی نماز کے بعد اپنی دیرینہ مسجد میں تشریف فرما تھے اور کاتب الحروف بھی خدمت اقدس میں حاضر تھا۔ حضرت صاحب نے فرمایا مولوی صاحب معبروف اللہ تھا پھر حضرت صاحب نے فرمایا کہ مولوی صاحب نے اپنی غزل میں یہ شعر کیا اچھا کہا ہے:

حدیثِ حسنِ یوسف را گجا دانند اخوانش

زینجارا پیرس ازوے کہ صد شرح و بیاں دارد“

ایک مرشدِ کامل اور صاحبِ عرفان نے اپنے مرید و خلیفہ کو جس طرح خراجِ تحسین پیش کیا ہے اس کی لذت سے اہلِ دل بے خبر نہیں ہیں۔

معروف محقق اور فارسی کے جید استاد ڈاکٹر ظہور الدین احمد نے اپنی معروف کتاب ”پاکستان میں فارسی ادب“ [جلد چہارم، ص ۱۴۱] میں مولانا محمد علی مکھڑیؒ کے فارسی کلام کے حوالے سے لکھا ہے:

”محمد علی عشق رسولؐ اور عشقِ خدا میں سرشار ہیں؛ جلوہ محبوب کے لیے بے قرار نظر آتے ہیں۔ اغیار سے کٹ کر اسی کو چاہتے ہیں؛ ظاہری ورع و تقویٰ کی انھیں پرواہ نہیں۔ جنت و طوبیٰ کا تذکرہ بھی انھیں پسند نہیں۔ راہِ عشق میں کامیابی کے لیے حافظ کی طرح زندانِ پاکباز اور پیرِ مغاں کی صحبت ضروری جانتے ہیں۔ اُن کا خیال ہے کہ راہِ عشق میں عقل کو تو جواب مل جاتا ہے۔ دین کو خیر باد کہنا بڑی جوانمردی ہے۔“

مولوی در عشق دادی دین و دانش را بباد

آفریں صد آفریں بر ہمتِ مردانِ مَن

ایک صوفی ہی یہ بات کہہ سکتا ہے ورنہ جو عقل کی بات نہ مانے وہ دیوانہ کہلائے اور جو دین ترک کرے وہ کافر کہلائے۔“

محرابِ دُعا:

”محرابِ دُعا“ مولانا محمد علی مکھڑیؒ کے دستیابِ فارسی اور پنجابی کلام کا مجموعہ ہے

جو حضرت مولاناؒ کے ۷۳ اوں عرسِ پاک کی پرنور گھڑیوں میں زیورِ طباعت سے جلوہ گر

ہو رہا ہے۔ اس مجموعہ کی ترتیب میں ”تذکرۃ المحبوب“ مؤلفہ مولوی عبدالنبیؒ [بھوئی گارڈ]

کے تین قلمی نسخے مکتوبہ ۱۳۰۶ھ، ۱۳۰۹ھ اور ۱۳۲۷ھ میرے پیشِ نظر رہے ہیں۔ مولاناؒ

کی پنجابی سی حرنی کا ایک خطی نسخہ ڈاکٹر محمد حسین تسبیحی صاحب اور پروفیسر ارشد محمود ناشاد صاحب کی کوششوں سے نوٹو کا پی ہو کر مجھ تک پہنچا ہے۔ یہ نسخہ اس اعتبار سے اہمیت کا حامل ہے کہ مولانا کے کلام کے قدیم خطی نسخوں میں شمار ہوتا ہے۔ یہ نسخہ ۱۳۰۴ھ کا مکتوب ہے اور کتاب خانہ گنج بخش، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام آباد کی ملکیت ہے۔ اس خطی نسخے میں سی حرنی کے بیس سے زائد بند ایسے ہیں جو ”تذکرۃ المحبوب“ اور ”تذکرۃ الولی“ میں شامل نہیں ہیں۔ لاہور سے حاجی چراغ الدین، سراج الدین تاجران کتب کی شائع کردہ ”سی حرنی مولوی صاحب مکھڑ والا“ بھی ”محراب دُعا“ کی ترتیب و تہذیب میں میرے پیش نظر رہی ہے۔ ڈاکٹر احمد حسین قریشی قلعہ داری کے کتب خانے [گجرات] میں مولانا محمد علی مکھڑی کا ایک قلمی نسخہ موجود ہے۔ مگر ہماری بے پناہ کوشش کے باوجود یہ نسخہ حاصل نہیں ہو سکا؛ بہت ممکن ہے کہ اس میں مولانا مکھڑی کا کچھ مزید کلام شامل ہو۔ تاہم ڈاکٹر قلعہ داری صاحب کے عدم تعاون کے باعث ”محراب دُعا“ کا مرتب اس خطی نسخے کی زیارت اور استفادے سے محروم رہا ہے۔ مجھے مولوی صاحب کی ایک پنجابی سی حرنی مطبوعہ ولتان کی خبر بھی ملی ہے تاہم ہنوز وہ مطبوعہ سی حرنی مجھے حاصل نہیں ہو سکی۔ مولانا کا بہت سارا کلام آپ کے بڑے بھائی کے پوتے حافظ رحمت اللہ اپنے ساتھ بٹالہ لے گئے تھے ان کے بارے میں بھی مرتبہ لاعلم ہے کہ وہ کلام کیا ہوا؟

”محراب دُعا“ کی ترتیب و تدوین میں مولانا محمد علی مکھڑی کی نگاہ عنایت اور والدین کریمین کی دُعائیں مجھ پر سایہ فگن رہی ہیں۔ اسی طرح میرے انتہائی محترم و مکرم اساتذہ حضرت نذر صابری صاحب اور پروفیسر ارشد محمود ناشاد صاحب کی تحریک اور

حوصلہ افزائی بھی مجھے میسر رہی ہے۔ ان کی محبت بھری آرا اگر شامل حال نہ رہتیں تو یہ مجموعہ بہ ایس صورت جلوہ گر نہ ہوتا۔ اللہ تعالیٰ انھیں یونہی علم کی روشنیاں بکھیرنے کی توفیق ارزانی کرے۔ آمین، ثم آمین۔

محمد ساجد نظامی

خانقاہِ معلیٰ حضرت مولانا محمد علی مکھڑیؒ،

مکھڑ شریف (اٹک)

۲۳۔ رمضان المبارک ۱۴۲۶ھ

۲۹۔ اکتوبر ۲۰۰۵ء

پیش گفتار

مولانا محمد علی مکھڑ پٹالہ سے علم کی تلاش میں نکلے اور مکھڑ میں آکر ڈیرے ڈال دیئے اور ساری زندگی اسی جگہ علوم اسلامیہ اور دیگر فنونِ مرجمہ کی تعلیم و تدریس اور اشاعت و تبلیغ میں گزاری۔ عمر بھر انہوں نے شادی نہیں کی۔ کتاب ان کی عزیز ترین متاع تھی اور درس و تدریس ان کا محبوب ترین مشغلہ۔ شب و روز اسی میں بسر ہوتے رہے۔ وہ زبردست عالمِ دین اور معقولی تھے، اُن کے حلقہٴ درس سے دور و نزدیک کے ہزاروں تشنگانِ علم سیراب ہو کر نکلے۔ مولانا شمس الدین سیالویؒ ان ہی کے ایک مایہ ناز شاگرد تھے۔ مکھڑ کی خانقاہ اور کتب خانہ ان کے ذوق و شوق کی ایک جیتی جاگتی یادگار ہے۔

وہ سلوک و تصوف کے علوم و معارف سے آگاہ تو تھے مگر صرف علمی حد تک۔ ایمان و ایقان کی اگلی منزلوں سے ابھی تک دور تھے۔ یہ منزلیں اس وقت تک طے نہیں ہوتیں جب تک علم کے حجابِ اکبر کو اٹھائیں دیا جاتا۔ قیل و قال کی بساط کو لپیٹ نہیں دیا جاتا اور کسی مردِ کامل کے قدموں میں خود کو پائمال نہیں کر دیا جاتا۔ اس کام کے لیے ایک زبردست مقناطیسی شخصیت کی ضرورت تھی جو ان کو کتاب و قال کی دنیا سے دور لے جاتی اور علمِ باطن کی لذتوں سے آشنا کرتی۔ یہ پیرِ مغاں، یہ ساقیِ میکدہ بدوش بالآخر ان کو قطبِ الآفاق حضرت شاہ سلیمان تونسویؒ کی ذات میں میسر آیا۔ تو نسہ شریف حاضر ہوئے تو آپ نے ان کو مراقبہ میں بٹھادیا اور چھ ماہ تک بٹھائے رکھا اور باہر کی دنیا سے الگ تھلگ کر دیا۔ درس و تدریس اور کتاب و قال کے سب بندھن چھوٹ گئے۔

زندگی بھر کا محبوب ترین مشغلہ جو فطرتِ ثانیہ بن چکا تھا، جاتا رہا۔ یہ بڑا مشکل مرحلہ تھا۔ نہ جانے اندر سے کیا ٹوٹ پھوٹ ہوئی اور کس طرح ہوئی۔ آخر مرشدِ کامل نے ان کو ویران کدہ سے باہر نکالا، بیعت کیا اور ساتھ ہی خلعتِ خلافت سے سرفراز کر کے مکھڑ کو روانہ فرمایا۔ ان کو اور صرف ان کو ہی یہ فخر حاصل ہے کہ وہ ضلعِ انک میں سلسلہٴ چشتیہ کے اولین قافلہ سالار ٹھہرے۔ یہ سدرئی انہی کی آیاری سے یہاں تک پھلا پھولا کہ آج سارے ضلع پر اس شجرِ سایہ دار کی شاخیں پھیلی ہوئی ہیں۔

ابیاتِ فارسی کا کل سرمایہ جو حاصل ہے نو منظومات پر مشتمل ہے۔ دو حمد یہ دو نعتیہ اور پانچ غزلیہ ہیں۔ کل اشعار کی تعداد پچاسی۔ دس حمد کے چوبیس نعت کے اور اکا دن غزل کے ہیں۔ حمد کو دیکھا تو یوں لگا کہ دس شعر کہہ کر قلم رکھ دیا ہے، نعت کے چوبیس شعر کہہ رہے ہیں کہ کچھ اور بھی کہتے۔

نسبتِ عشق کے حاصل ہو جانے پر وجودِ حال کا غلبہ رہنے لگا اور جذباتِ غزل کے قالب میں دھل کر زبان پر آنے لگے۔ غزل نمبر ۳ غالباً تو نسخہ میں کہی گئی جہاں آپ کو گوشہٴ تنہائی میں آپ کو رکھا گیا تھا۔ غزل عاشقانہ لہجہ کی حامل ہے، محبوب کی سنگدلی اور بے مہری کا گلہ موجود ہے اور پھر آخر میں خود کو سمجھایا ہے کہ راحت بے رنج اور بہار بے خزاں نہیں ہوتی۔ آخری شعر میں مدتِ مراقبہ کی کٹھن طوالت کا ذکر کیا گیا ہے۔ غزل نمبر ۵ بھی اسی دور سے تعلق رکھتی ہے۔ اس میں ”درد و سوز و آرزو و مندی“ کی کیفیات موجود ہیں؛ شکایتِ غم، ہجران بدستور جاری ہے۔ غزل نمبر ۴ پر رنگِ مخاطب غالب ہے۔ مہ، کنگال، شیرِ خوباں، جنت و رضواں، جان و جاناں، گلِ بستان، سنبل و ریحان اور گلِ خنداں میں ہر جگہ محبوب کی جلوہ گری نظر آرہی ہے۔ نقشِ غیر دل سے دھل چکا

ہے۔ فنانی الشیخ ہو گئے ہیں۔ مدعی اور رقیب کو اپنی آہ سوزاں اور دیدہ گریاں کی معجزہ کاری سے خبردار کر رہے ہیں۔ غزل نمبر ۸ میں یادیاں مہرباں کی سرسوں پھول رہی ہے۔ دل تیرگی قیل وقال سے افسردہ ہو چکا ہے۔ ورع و تقویٰ سے جی بھر گیا ہے۔ تسخیر عوام کے شوق کی جگہ دل آتش زدہ اور دیدہ خونبار نے لے لی ہے۔ معلوم ہوتا ہے مکھڑ میں کبھی گئی ہے۔ غزل نمبر ۶ اس سلسلہ کی آخری غزل دکھائی دیتی ہے۔ مبشرات، مکاشفات اور مشاہدات کی خبر دے رہے ہیں۔ لگتا ہے گوہر مراد ہاتھ آچکا ہے۔ اطمینان قلبی کی دولت پا چکے ہیں۔ غزل کے ان اکاون اشعار میں روئے سخن حضور اعلیٰؐ کی طرف ہی رہا ہے اور اپنی واردات قلبی کا ذکر بھی کیا ہے۔ مرشدؒ کے چہرہ پر نظر جمائی ہے تو پھر ہٹا کر ادھر ادھر نہیں دیکھا۔ سبحان اللہ!

اپنی تو جہاں آنکھ لگی پھر وہیں دیکھو
آئینے کو لپکا ہے پریشاں نظری کا
(میر)

فارسی زبان و ادب کے استاد یگانہ تھے لہذا زبان و بیان میں بڑا نکھار ہے اور رنگ تغزل کی روح پورے کلام میں جاری و ساری ہے۔ کچھ اغلاط نظر آئی ہیں جو اصالتاً مولانا عبدالنبیؒ کی بے احتیاطی سے ”تذکرۃ المحبوب“ میں در آئی ہوں گی۔ جہاں سے بعد کے تذکروں میں متواتر ناچلی آئی ہیں۔ سارا کلام ایک خاص ذوق کا مظہر ہے لہذا ان ہی کے کام کا ہے ”جن کے حوصلے ہیں زیاد“۔

فارسی کلام

[۱]

اے ہادیٰ راہِ خدا ، یا مصطفیٰ ، یا مصطفیٰ
اے قدوۂ اہل صفا ، یا مصطفیٰ ، یا مصطفیٰ

!

در مسجد و مکتبِ توئی، در مشرق و مغربِ توئی
مطلوبِ ہر طالبِ توئی، یا مصطفیٰ ، یا مصطفیٰ

ذکرِ تو در ہر انجمن، وصفِ تو گوید مرد و زن
نامِ تو در روم و یمن ، یا مصطفیٰ ، یا مصطفیٰ

شد نہ فلکِ معراجِ تو، عرب و عجمِ تاراجِ تو
شاہ و گدا محتاجِ تو، یا مصطفیٰ ، یا مصطفیٰ

در مدرسہ غوغائے تو، در خانقاہِ سودائے تو
عالمِ ہمہ شیدائے تو، یا مصطفیٰ ، یا مصطفیٰ

از قدسیاں بردی سبق، قدسی ز تو گوید سبق
از تو منور بے طبق، یا مصطفیٰ، یا مصطفیٰ

اے دردِ من، درمانِ من، اے دینِ من، ایمانِ من
اے جانِ من، جانانِ من، یا مصطفیٰ، یا مصطفیٰ

شد طور تو عرش بریں، شد مسجد روئے زمیں
شد چاکرت روحِ الامیں، یا مصطفیٰ، یا مصطفیٰ

شد تاجِ لولاکت بہ سر، ز نکشتِ تو شق شد قمر
فصلِ تو بر جن و بشر، یا مصطفیٰ، یا مصطفیٰ

از ہر چہ بود اوّل توئی، ختمِ نبوت ہم توئی
اوّل توئی، آخر توئی، یا مصطفیٰ، یا مصطفیٰ

گن مولوی را محترم، تا از بیگان تو شوم
در عشق و شوق جاں دہم، یا مصطفیٰ، یا مصطفیٰ

[۲]

اے شدہ از خاکِ پائیت سرمہ حور و پری !
کے تواند کرد با خُشنی تو یوسفِ ہمسری

صد ہزاراں ہیچوں موسیٰ طالبِ دیدارِ تو
رُخ میوش از عاشقاں اے آفتابِ خاوری

ہر ولی و ہر نبی از فیضِ تو شد بہرہ مند
کس پنوشید است چوں تو خلعتِ پنہری

مخاکسارانِ تو از شاہانِ عالم برتر اند
بر ہمہ شیراں سگِ کوئے تو دارد مہتری

کے تو اس مثلِ تو گفتن در جمیع کائنات
زانکہ از ملک و ملک و زجن و انس افزوں تری

بادشاہِ جہاں گر شربتِ عشقت چشند
تلخ گردد بر دلی شاں تحت و تاج و سروری

دلبرانِ ایں جہاں از حُسنِ رویت غافل اند
ورنہ کے در دل بہماندِ فخر و ناز و دلبری

لشۂ عشقت نہ گردد زندہ با صد چوں مسج
تا مگر دامن کشاں بر مُشتِ خاش بگذاری

تر نہ گردد تشنہٴ روئے تو با آبِ حیات
از شکر شیریں تری وز آبِ حیواں برتری

گر نہ بودی کے بُدے افلاک و حیوان و نبات
وصفِ تو دیگر چہ گویم بہتر از ہر بہتری

راہِ خدا گم کردہ را بہرِ خدا فریاد رس
اے کہ در راہِ خدا صد بار خضر رہبری

گنِ متور از جمالت دیدہ اہلِ طلب
اے کہ بر چرخِ فلک ماہِ متور انوری

مولوی جامِ مئے عشق ترا دارد ہوس
چہ عجب گر از سگانِ کوئے خاش بشمری

[۳]

شہید تیر آں خرّم ، کہ از ابرو کماں دارد
خَدَنگ از دست او خوردم کہ از مکرِ گال سناں دارد

خوش آں عاشق کہ از جاناں رُخ مہر و وفا بیند
ز یارِ خویش حیرانم نہ ایں دارد نہ آں دارد

ز چشمِ مسبِ بیمارِش چہ بیماری فزود آخر
کہ از ہر سو کہ می بینم ہزاراں کشتگاں دارد

چہ شور انداخت در جانم جمالِ روئے آں گلِ رُخ
کہ چشمِ نیم خوابِ او ز ابر و سحاباں دارد

نہ ز دُبرِ آتشم آبِ آں سحابِ مکرّمَتِ یارب!
چہ کین است اینکہ با من آں شہ نامہرباں دارد

حدیثِ حسنِ یوسف را ، گجا دانند آخوانش
 زلیخا را پُرس از وے کہ صد شرح و بیاں دارد

مُرنجاں خاطر از غم ہا و راحت بے آلم مطلب
 کہ باغستانِ ایں عالم ، بہار اندر خزاں دارد

خدا را اے صبا با آں شہِ خوبانِ عالم گو
 کہ از لب تشنگی مُردیم و شربتِ کدر دہاں دارد

صبا با آں طیبِ عشق ، حالِ مولوی بر گو
 کہ بس عمرِ یست کیں بیمار سر بر آستانِ بارو

[۴]

نقدِ جاں دادم بہایت اے مہ کنعانِ من
ملکِ بولِ کردم خرابت اے شہِ خوبانِ من

خانہِ جانم شد از اغیار خالی اے صنم!
خوش بیا در جانِ من، اے جانِ من، جانانِ من

من نخواہم غیرِ تو ملکِ دو عالم گر دہند
لیس فی قلبی سواک، اے جنت و رضوانِ من

لافِ عشقِ تو زخمِ گرِ خونِ بریزی ہم رواست
باختمِ سر درِ ہوایت اے گلِ بُستانِ من

یوسفِ گم گشتہ میجویم ندارم میلِ گل
باز گو از جالیِ من با آں شہِ خوبانِ من

بوئے عنبر کے خوش آید در دماغم اے عجب
سایہ انگن بر سرم اے سنبُل و ریحان من

برقِ آہ دردمنداں تیغِ بُران است تیز
القدر اے مدعی از تیغ، خونِ انشان من

آہ من گر سر کشد سوزد زمین و آسماں
پُر حذر باش اے رقیب! از آتش سوزان من

آبِ چشمِ شست نقشِ غیر از لوحِ دلم
محترم باش از خدا، اے دیدہ گریان من

صد قیامت گر رود ہرگز نمی گردد جُدا
حُسنِ بے پایاں تو از عشقِ بے پایاں من

دارم از تو طوطیِ جانم بہ دل صد داستاں
وائے بر من گر پرسی بشرح از ہجران من

ملکِ دل تاراج کردی قصدِ جانم ساختی
جان و دل باذا فدایت اے گلِ خنداں من

بگذری گر ناگہاں بر تڑتم اے قاتلم!
دودِ آہم را بہ بنی از کفن از جانِ من

عشق را صد مرحبا ، می گویم و گویم بیا
مرحبا یا مرحبا ، اے دردِ من درمانِ من

مولوی در عشق دادی دین و دانش را بباد
آفریں صد آفریں بر ہمتِ مردانِ من

[۵]

یار در جورِ دلبرانہ ہنوز
 آتشم می زند زبانہ ہنوز
 ساقیا سوختم ز تشنہ لبی
 تا بہ کے حیلہ و بہانہ ہنوز
 گرچہ بے رحمی ات ز حد بگذشت
 سرِ من خاکِ آستانہ ہنوز
 واعظا! بس کن از نصیحت و پند
 چند ازیں قصہ و فسانہ ہنوز
 دلِ من در ہوائِ آں عنقا
 کہ نہ بینم ازو نشانہ ہنوز
 عاشقِ خستہ غرقِ دریائیت
 کہ ندید است ازو کرانہ ہنوز

غزلے خواند دوشِ مطربِ عشق
 مولوی مستِ ازاں ترانہ ہنوز

[۶]

مستی عشق به از وزع و تقامی بینم
سوزش علت عشق عین دوا می بینم

درد و سوز و الم و تاب و تب سوزش دل
هاتم گفتم که اسباب بدی می بینم

غرق دریائے الم دید مرا چونکه طیب
گفتم خوش باش که آثار شفا می بینم

حاجت منجد و محراب مرا نیست که من
طاق ابروئے تو محراب دعا می بینم

روئے آل ماه ندید است ملامت گر من
او چه داند که من خسته چها می بینم

کس ندید است و نہ بیند ز خم طاقِ سپہر
آنچہ من از خم اُبروئے دوتا می بینم

گرچہ ذاتِ تو منزہ ز مکانات و جہات
در مکان ہا ہمہ سوروئے ترا می بینم

دولت وصل بہ اسباب و علل نتواں یافت
دلبر! این ہمہ از فیضِ شامی بینم

مولوی دامنِ آل سیم بر از دست مدہ
گرچہ صد گونه ازو جور و جفا می بینم

کتب خانہ مولانا محمد علی مکتبہ شریف
مسائل تاریخ

[۷]

ہر زمانے دلبر ما شکل پیدا می کند
عاشقاں را بر جمالِ خویش شیدا می کند

آید از بہر تماشا سوئے بازارِ جہاں
چوں بہ بیند ہر طرف خود را تماشا می کند

با کمالِ حسنِ صورت بر مثالِ احمدی
خویش را در پیرب و بطحا ہویدا می کند

مولویا! می گئی سرِ انا الحق بس نہاں
لیک خود عشق ایں سخن را آشکارا می کند

[۸]

بھلا ! خوش خبر از جانب گلزارِ بیار
 بوئے گلِ گر نرسد از چمنش خارِ بیار

واعظ از جنت و طوبیٰ چه دہی یاد مرا
 شمع از وصفِ رُخ و قامتِ دلدارِ بیار

عقل دیوانہ شد از پند و نصیحتِ بگذشت
 بندش از سلسلہٴ زلفِ شکن دارِ بیار

عود و عنبر بہ چه کار آیدم اے بادِ صبا!
 بوئے از پیرہنِ آں گلِ بے خارِ بیار

دلِ افسردہ شد از تیرگیِ قیل و مقال
 ساقیا! جامِ لبِ لعلِ رُخ یارِ بیار

صوفی از کشف و کراماتِ مزین لاف و دروغ
 نکہتے بوئے خوش و مُشک زِ دلدارِ بیار

دردِ عشق تو ندارد بہ مجو این درد دوا
حالِ این عقدہ ز زندانِ قَدَحِ خوار بیار

کشتہٗ عشقِ وے از تیرِ ازلِ یاقَتِ خُبر
کشفِ این رازِ زِ منصورِ دلِ افکارِ بیار

ترکِ عشق از دلِ مَنْصُورِ میسر نہ شود
گر تو معذور نداری رَسَن و دَارِ بیار

عالمِ مُردہ بیکِ عَشْوہ چہا زِنْدہ نکرد
این حکایات برِ عاشقِ عَمیَارِ بیار

در رہِ عشقِ زِ تقویٰ و ورعِ لافِ مزِن
نالہٗ درد و فُغَال ، سینہٗ افکارِ بیار

مولویٰ چند نہی دام بہ تسخیرِ عوام
دلِ آتشِ زَدہ و دَیدہٗ خونبارِ بیار

[۹]

جلوہ گر در دو جہاں غیر خدا نیست کے
از حریم وصلش ماندہ جدا نیست کے

ہر چہ در دیدہ تو نشوونما میدارد
ہمہ فانی است بخود اہل بقا نیست کے

آدمی گو ز خلایق بسریر ایجاد
مستملک بہ سر صدق و صفا نیست کے

گر خدا می طلبی صحبت رنداں مگزار
ہم چوں شاں سوئے خدا راہ نما نیست کے
زاہدا! طعنہ برنداں ز سر فخر مزین
کہ چوں ایناں بہرہ عشق و وفا نیست کے

مولوی سجدہ گہت بارگہ پیر مغاں است
کہ جز او ہیچ پئے سجدہ سزا نیست کے

پنجابی کلام

الف:

الف اللہ دا آسرا بہت مینوں دلا پاک علیم اتاریاں دا
 میں تاں کلمہ پڑھاں جس دے دین دا جی اوہ تاں ضامن ہے وصال سہاریاں دا
 دستگیر محی الدین پیر میرا اوہ تاں دارو ہے خاص نکاریاں دا
 سندر مرشد ہووے مولوی یار جیہندا غم دور کرے اوہ دکھیاں دا

الف آ جانی سینے لاکانی آ بہو سامنے دے دیدار مینوں
 جس روز تیرا مینوں عشق لگا سارا بھل گیا گھر بار مینوں
 نال سیاں دے اتناں وچ کتاں مہنے دیندے لوک ہزار مینوں
 مولوی یار جانی نام رب دا ای میں تاں آپ موئی وے نہ مار مینوں

الف آپ کھا ہیرے جے تیں شوق رنجٹھے دا رکھا اے
 جیہناں دکھ نہیں اونہاں سکھ نہیں، سیکھی سوئی ہووے جیہڑا دکھیا اے
 اونہاں حاجت شہد دی مول نہیں جیہناں زہر پیلاڑا چکھیا اے
 مولوی زبراں زیراں سبھ بھل سکیاں جیہناں حرف پریم دا سکھیا ای

لائیائے سندھ اکوڑے

دیکھو دس

دیکھو

سم الف آویں دو یار پیاریاں وے کبھی ڈھل لائی گھر آونے نوں
 میریاں اکھیاں سکن تیرے دیکھنے نوں میری سکے زبان الاونے نوں
 لوں لوں سکے میرا جانی پیاریاں وے میریاں باہاں سکن گل لاوے نوں
 ہتھ بھٹھ کے مولوی عرض کردا کوئی دسوتاں ٹہل کماونے نوں

کماونے

محہ الف آویں وو یار پیاریا وے کیا مل بیٹھوں پردیس جانی
 سروں وال گھلے اکھیں نیر ڈلھے میں تاں پھر دی آں میلے ویں جانی
 ساڈے یار گیاں مدت گھنی گزری رت رووندے فی نین ہمیش جانی
 ربا چتر بیساکھ نوں پھیر آنے مولوی آوے تاں اپنے دیں جانی

دیساکھ
 آئیں
 آئیں
 ☆

الف ہمزے وانگوں ول کھا رہی آں کدی دے دیدار نہ رکھ لارے
 پانڈی پچھدیاں پچھدیاں روز گزرے، ساری رات اندر گندی رہاں تارے
 نہ میں رل بیٹھی جے دو کراں باتاں گوڑا دھم پیا وچ جگ سارے
 مولوی تتی ہاں روز حشور دی میں نہ میں لائی مہندی نہ چڑھی کھارے

ب

ب باجھ پیاریاں جاناں دے سینہ تپ کے وانگ تندور ہويا
 سُدھ بدھ جہاں دی بھُل گئی شیشہ عقل شعور دا پُور ہويا
 کنیں لکھ طپیاں دے ہٹ رہے پھٹ عشق دا مول نہ دور ہويا
 مولوی مل بیٹھا بُوہا یار والا ، مہنوں (پالنا) بہت ضرور ہويا

ب باجھ تھادڑے آونے تھیں مچھی ہو رہی آں ڈوہنگے آب والی
 رت پھٹ ہڈاں وچ سُک گیا ، طاقت رہی نہ مول جواب والی
 میریاں رگاں تھیں نہیں آواز نکلے جیوں کر وجدی ہے تار رباب والی
 مولوی یار جانی عشق بھن سٹیا جیوں کر بھجدی ہے سیخ کباب والی

ب بس مائے متیں دس ناہیں لگا عشق رہیاں گلاں مت دیاں
 لگا عشق مینوں کیکن کتن دیوے جیہناں عشق ناہیں سوای کت دیاں
 چرخہ بھن پروٹھا چور کیتا ایویں پُونیاں رُلدیاں وت دیاں
 کوئی ایسا ہووے مولوی یار میلے جس یار باجھوں ہنجو رت دیاں

ب بالن سُکیاں کاٹھیاں دا کرماں نال بلیندیاں سِنیاں فی
 ہکن سوئی سَنجان چڑھ تیج مانن ہکن بہہ پواندڑی رنیاں فی
 ہکن جاگدیاں متھے بھاگ ٹھے ، ہکن سُتیاں کیسر بھنیاں فی
 مولوی یار جانی رب یار میلے میریاں سبھ مراداں پنیاں فی

دوسری

کبریاں

ب بس سیاں میرے دس نہیں آں دل کھس کے چانی نس گیا
 میں تاں پچھدی آں راولاں جوگیاں توں مینوں جا مقام نہ دس گیا
 اندر بہہ کے میں رنجور پئی آں مینوں درداں دا دارو نہ دس گیا
 مولوی یار جانی رب یار میلے دل میں نمائی دا کھس گیا

☆

ب بازار دیکھاں وچ یار ناہیں طرفاں چار دس دے اُجاڑ مینوں
 عشقے خوار کیتا، ڈنگ مار گیا، سوہنا یار تاں گیا اوسار مینوں
 نہ میں ہار بھاوے نہ سنگھار بھاوے لگا ہجر دا سخت آزار مینوں
 مولوی عرض قبول جناب ہووے رب آن میلے جیہندا پیار مینوں

☆

دو نوبتیں (۱۱)

മ.

Leslie

سجھ بھابھ بھڑکدی بھڑک لگی سڑ گئیاں تاں پُونیاں چھلیاں نی
لُون لُون وچوں دھواں دھکدا ای رگ رگ اندر بھاہاں بلیاں نی
جیہناں سبناں کارن گھر باہر چھوڑا اوہناں پار جھوکاں وِج ملیاں نی
مسلمہ وِج پچھو مولوی یار کولوں پریتاں لاوَنیاں کد سَکھلیاں نی

U. Z. N.

4/6

تبعہ درس - ت

تخت ہزارے دیاں واؤں گھلیاں باغو باغ ہويا دل عاشقاں دا
 دکھ دُور ہويا ، غم چور ہويا ، سینہ چاک ہويا ویریاں فاسقاں دا
 سیاں دیون مبارکاں آن مینوں دل شاد ہويا پکیاں صداقاں دا
 مولوی بوونجے اوہناں دوتیاں دی جیہڑے بُرا منکن ایہناں عاشقاں دا

ت تکدیاں اکھیں نہ تھکدیاں نی اکھیں روز بروز سوائیاں نے
 اکھیں گھیریاں نی غم یار والے کلا لوک جانے اکھیں آئیاں نے
 سوہنے یار باجھوں کملی جھلی ہوئی آں جیویں پانی باجھوں مرغائیاں نے
 مولوی صدقے جاواں اوہناں عاشقاں تھیں جیہناں لایکے توڑ نبھائیاں نے

بہرہ

۱۱

ت تکیاں تکیاں اکھیں تھک گئیاں قاصد بھیج تھکی سوہنے ول میاں
کوئی رب دے نام تے جا آکھے جانی پک واری گھر چل میاں
مر چکی آں وچ فراق تیرے توڑے سکھ سنیہوا گھل میاں
مولوی یار دا دل اداس ہويا قسمت لئی بیٹھی کوئی پل میاں

بہرہ

ت تاہنگ مینوں روئے پاک دی جی میں تاں ونج کے کول قربان ہوساں
میں تاں کہتے گناہ سبھ جاندی آں نبی پاک اگے زار و زار ہوساں
ہوئے سبھ تقصیر معاف میری متے وچ جناب منظور پوساں
ختم ہر دی نظر جد کرے میں تے مولوی لکھ میں شکر گزار ہوساں

میں تاں

ت ترکلا پریم دا منگ لیا اُتے کتنا یار دا گندی آں
 کوئی تند فراق دی پے گئی آ گلیاں وچ بیراگنی وندی آں
 دُکھاں زور کیتا درداں شور کیتا ہجو وگدیاں نیں ہُن رت دی آں
 کوئی ایسا ہووے مولوی یار میلے، خبراں آن دیوے سانوں حق دی آں

ث

ث ثابت ہاں قول قرار اُتے متاں عشق دی تند نہ توڑیا جے
 مایو ہٹ رہے گل گھٹ رہے ، بُوہا یار دا مَول نہ چھوڑیا جے
 سیاں ساڑ رہیاں ، طعنے مار رہیاں ، میں تاں یار تھیں مَکھ نہ موڑیا جے
 دُکھ درد لکھے مولوئی بھا تیرے لکھے ازل دے نوں کیں موڑیا جے

☆

ث ثابت رکھ یقین مائے سانوں دیں بگاڑے گل ناہیں
 چرخہ کت نی جانا تے وٹ پونیاں سوئی کڈھن کشیدے دا وَل ناہیں
 اگوں سس ننان دے وں پونا چڑھ بہنا تاں رنگ محل ناہیں
 مولوئی یار ملے تاں میں جیونی ہاں ساڑی دوئے دے نال کائی گل ناہیں

☆

ث ثالث اسماں وچ کوئی ناہیں جیہڑا درد فراق نوں دُور کرے
 باہاں پکڑ فقیر غریب دے جی اگے یار دے جا حضور کرے
 سانوں دیکھنا یار دا لکھاں جیہا توڑے بولنا نہ منظور کرے
 مولوی تیر وچھوڑے دا ڈاڈا ایہے سینہ پاڑ کلجڑا پُور کرے

ث ثابت رکھے دوستی ماہی والی دوستی لائی پریت نہ رنج کجھے
 در مل پیسے سوہنے یار والا توڑے آپنا حال ملنگ کجھے
 لُج شرم نوں مار کے پُور کریئے گل یار دے نال ننگ کجھے
 مولوی یار جانی جتھے نہہوں لائیئے اُتھے جیو نوں ساڑ پتنگ کجھے

نٹ ٹالٹاں نوں کوئی خبر ناہیں دیسی کون علاج بیچاریاں نور
 سول پا کے منجڑی پا گئے دکھ لا گئے دکھیا ریاں نوں
 مینوں اگ پریم دی ساڑ دتا جیوں تنور ساڑے بھٹیا ریاں نوں
 آکھو جا کے مولوی یار تائیں ہن چھوڑ دے جھوٹھیاں لاریاں نوں

ج

ج جان کے جان خراب کیتی نہیہوں لائیکے نال کمبیاں دے
 اکھیں شرم ناہیں دل نرم ناہیں ، رتی مہر ناہیں وچ سبیاں دے
 لگی عشق دی تاہنگ کیہہ جاندے نی جیہڑے طالب نی مال خزینیاں دے
 مولوی نوکر رہیے مولیٰ پاک دا جی روزی دیوندا باجھ مہبیاں دے

ج جالنا دکھاں دے نال میرا ، پھلاں بیج نہ مول وچھا مائے
 پیلا زرد ہويا رنگ سُرخ میرا سوہنے پہننے نوں پھوک لا مائے
 گھائل کیتا ہاں غم یار والے متیں دے کے لون نہ لا مائے
 مولوی مل بیٹھا کوچہ یار والا ساڈے آونے تھیں چت چا مائے

ج جوڑ کے دست دُعا منگاں شالا کدی وچھوڑا فی بیلیاں دا
 میلے ویس پھراں وچ اگلیاں دے سوہنے یار باجھوں رنگ تیلیاں دا
 سوہنے یار گنیاں مدت بہت گزری سُنجا دسدا رنگ حویلیاں دا
 مولوی یار جانی آتن پائیں پھیرا ساڈا سِکدا سنگ سہیلیاں دا

ج جوگ نیناں والی جو دتی عاشق کھوہ دے وانگ مثال میاں
 لوٹے بنھ درداں دے تیار کیتے وٹ سٹی ہے سولہاں دی ماہل میاں
 پانی لا دتا باغ یار والے کھڑیا چنبا تے باغ گلزار میاں
 مولوی مُشک بہاراں دی گھلیاں فی چُن والا تاں سوہنا یار میاں

ج جان میری وچ جانیاں دے جتھے جانی میرا اُتھے جان میری
 جانی جان دے وچ مکان کیتا جانی جان کوکینڈری جان میری
 میرے جانی دا نہیں کوئی ہور ثانی جانی جان تے جان قربان میری
 مولوی یار میں رو کے عرض کردی ہوئی بند حضور زبان میری

ج جان کے جان حیران کیتی نیونہ لائے جانی چکھوتاونی ہاں
 سوہنے یار دا ملنا دُور دے ، بھاری منزلاں تھیں غم کھاونی ہاں
 کدوں مگسن پندھ دُراڈھڑے جی لک بنھ کے دوڑدی جاونی ہاں
 میرے یار نوں مولوی جا آکھیں تینوں بھاونی ہاں کہ نہ بھاونی ہاں

ح

ح حال میرا اللہ پاک جانے تیر عشق دا چھوڑا گانہہ گیا
 کوئی ونج پچھے میرے پیلے توں بلی کیہڑی گلاں چت چا گیا
 چت چا کے ادہ بے پرواہ بیٹھا سدھا تیر کلجے نوں کھا گیا
 مولوی یار جانی آتن پا پھیرا ساڈا خوشیاں دا باغ کماء گیا

ح حالی تھیں بہت بے حال ہوئی آں میرے خبر کرو پیارے جانیاں نوں
 پئی سِکدی ہاں مکھ ویکھنے نوں اوسیاں پاوندی ہاں دل جانیاں نوں
 دکھاں درداں نے مار کے پھور کیتا رتی مہر نہ یار گمانیاں نوں
 لکھی قلم ربانی نوں کون موڑے ، مولوی دوس ناہیں کجھ جاتیاں نوں

ح حال میرا اللہ پاک جانے درد عشق والا مینوں کھا گیا
 سیو کدوں پیارڑا پھیرا پاسی درد ہجر والا جیہڑا لا گیا
 کدوں پھیر پھیرا پاوے یار میرا جیہڑا گھڑی پیڑ لگا گیا
 مولوی یار میاں دُکھ پیش آئے ویلا سکھاں دا اج وِہا گے

ح حال اساڈے نوں کون جانے درد مند ملے کوئی آ کے جی
 درداں نال ہتھتتاں پھول دساں سارے دُکھڑے دیواں سنا کے جی
 میری جان کباب دیلے تیخ بھنی ماہی پریم دی اگ لگا کے جی
 مولوی یار جانی آنگن پائیں پھیرا نہیں تاں جاوسی جند وِہا کے جی

ح حال احوال میں کہنوں دساں جیہڑی آن بنی بیٹھی جالنی ہاں
 سُن سُن مصیبتاں تیریاں جی بیٹھی من وچ گیٹیاں گالنی ہاں
 کیہڑے دیس گئیوں پوے خبر تیری بُوٹا بُوٹا میں کر کر بھالنی آں
 مولوی یار جانی آتن پاہیں پھیرا تیری صورت تھیں گھول گھماونی ہاں

خ

خ خال محبوب دا بھور کالا بیٹھا مل کے پھل گلاب دا جی
 زلفاں لٹک پیاں جیویں ناگ کالے بیٹھے گھیر کے رُخ مہتاب دا جی
 لڑی موتیاں دی دند یار والے اکھیں رہن جیوں مٹ شراب دا جی
 ابرو سجناں دے مولوی قبلہ کعبہ سانوں شوق نہ مول محراب دا جی

خ خوف گواہنڈیاں ظالماں دا اک گل دی لکھ بناوندے نی
 اک گل کریئے نال یار دے جیگل پائیے ڈھول وجاوندے نی
 اساں سجدہ کیتا مکھ یار دے نوں لوک مکے نوں سیس نواوندے نی
 مولوی صدقے و نجاں اوہناں عاشقاں تھیں جیہڑے کفر و چوں شوہ پاوندے نی

خ خبر آئی سوئے یار دی جی بیٹھی ہار سنگھار پروونی ہاں
 آن عطر ، فلیل ، روئل ، چنبا خاطر یار دے سیج وچھوونی ہاں
 مہندی اوہا جیہڑی پہلے یار گھلی بیٹھی گھول کے دست لگوونی ہاں
 مولوی یار جانی گھر شادیاں نی باہیں لال پوڑا چھنکوونی ہاں

د

د درداں دا کاغذ قاصدا دے میرے یار نوں جا پہنچاونا ایس
 اوّل لیویں توں حال احوال اُس دا پچھوں کھول بیان سناونا ایس
 باباں بنھ کے عرض سلام کریاں رو رو درداں دا خط پھڑاونا ایس
 جا کے آکھیں توں مولوی یار تائیں لگی پریت نوں توڑ نبھاونا ایس

د دیس توں جو گیا راولا دے پک تھدھ ہی جیہا میرا یار آہا
 اُس دا مونہہ مہتاب ، گلاب چشماں ، مینڈے سینے دا ہار سنگھار آہا
 روندیاں چھوڑ گیا دل تروڑ گیا مینڈا اُس دے نال پیار آہا
 مولوی یار جانی میں تاں تدن بھلی جدن حُسن دا گرم بازار آہا

د دوستاں دیاں اکھیں مٹھیاں بنی کامن پا غریب نوں ٹھگ گئیاں
 اُس ویلے نوں پچھتاوئی ہاں جس ویلے اکھیاں لگ گئیاں
 وچھڑی کونج وانگوں گر لاوندی ہاں میری گوکاں پتاں سارے جگ گئیاں
 مولوی لکھیاں کلاماں نوں کون موڑے جیہڑیاں روز ازل دے وگ گئیاں

د دولتاں سبھ لٹا بیٹھی جدوں عشق دے آن کے چور پئے
 اگے ہکی قصبے نوں جھوردی ساں ہُن لکھ قضاں بے ہور پئے
 اگے کڈھ قصبہ نہ جاندی ساں ہُن لکھنے تترتے مور پئے
 مولوی یار جانی ساتھوں اوہ چنگے جیہڑے کل جے اج گور پئے

د دوست اساڈے نوں کون جھڑکے جھڑکن والے نوں چا قربان کیتا
 جس دا مکھ ڈٹھیاں دکھ دُور ہووے اُس کنے دا کپہہ زیان کیتا
 اساں نیتی نماز پریم والی مکھ یار دا چا عیان کیتا
 مولوی یار جانی گلاں سوای بھلیاں جیہناں گلاں دا چا بیان کیتا

د دل میرا ایہو منگدا ای سوہنے یار دے قدماں دی خاک ہوواں
 کراں روندیاں بنجواں دے نال وضو، تاں میں غیروے عیب تھیں پاک ہوواں
 میں تاں باجھ جن کسے کم دی نہیں توڑے لکھ سیواک اُشناک ہوواں
 مولوی یار توڑے جگ بُرا بولے پر نہ یار ولوں عیب ناک ہوواں

ذ

ذ ذکر کرو اوہناں دوستاں دا جیہڑے اساں ولوں جی رکھدے نی
 تھیواں خاک پواں وچ گلیاں دے جتھے قدم مبارک رکھدے نی
 کائی گھلیاں واؤں اُس دین والی جتھے جانی اساڈے وسدے نی
 مولوی یار جانی سوہنا بہے نیڑے نین ویکھدیاں مول نی رجدے نی

ذ ذات ملا دی غلام ہوواں باندی ہو حضور بکاوندی آں
 توڑے منگی برات نہ دیو سوہنا درِ یار نوں چھوڑ نہ جاوندی آں
 دھواں پا بیٹھی درِ یار والا میں تاں انگ بھبوت لگاوندی آں
 مولوی ایسا ہووے سوہنا یار ملے تاں میں سیاں دے وچ سہاوندی آں

ر روندیاں وقت نصیب نوں جی جس ویلے اکھیاں لا بیٹھی
 پہلے مت نہ آوندی ہتھ میرے سر عشق دا بھار میں چا بیٹھی
 جاؤ جاؤ سیو متیں دیو نہاں عشق یار دا جھولی میں پا بیٹھی
 آکھو جا مولوی سوہنے یار نوں جی ہتھیں اپنے مونہرا میں کھا بیٹھی

ر راہ ناہی دا میں کھلی بھالاں مینوں ہور نہ سجدہ کم مائے
 اکھیں پھٹیاں وچ اڈیک دے جی اکھیں نیر وہے ترم ترم مائے
 کیہی وا وچھوڑے دی گھلی آہی سڑ بل گیا ہڈ چم مائے
 کوئی ایسا ہووے مولوی آن دے لکھے لوح محفوظ قلم مائے

ر روح میرا ونج کھوہ پیا تُساں نام لیا ٹُر جاوے دا
 مونہہ سُک گیا دل ترٹ گیا ہوش بھُل گیا اَن کھاوے دا
 سوہنا ٹُریا ویندا مُڑ بھالے نہیں چک سٹ گیا اُٹھ باہوے دا
 مولوی یار جانی واسطہ رب دا ای کوئی کاری کریں پھر آوے دا

ر رب رحیم دا واسطہ ای اساں سکدیاں نوں نہ سکا ماہی
 جھولی اڈ کھلی تیرے پاس سوہنا نام رب دا ای خیر پا ماہی
 لگی مرض وچھوڑے دی دق وانگوں باجھوں دید دے نہیں وے دوا ماہی
 مولوی یار میاں آنگن پا پھیرا ہووے عاشقاں تَر ت شفا ماہی

ز

ز زلف محبوب دی ناگ کالی دل عاشقاں دا نت ڈنگدے نی
ذرا رحم نوں اوہناں ظالماں نوں ڈنگ مار دے مول نہ سنگدے نی
اکھیں تیک کے نال کمان ابرو چھک مار دے تیر تفنگ دے نی
مولوی عشق منیاں اوہناں عاشقاں دا دل دے کے مول نہ منگ دے نی

س

س سچ جانی توں پردیس چلیوں فی امان اللہ فی امان اللہ
تیری بانہہ حواڑے رب دے جی نگہبان اللہ نگہبان اللہ
سوہنا ٹُریا ویندا مُد بھالے ناہیں میں حیران اللہ میں حیران اللہ
گھلی واؤ وچھوڑے دی مولوی جی سُبحان اللہ سُبحان اللہ

س ستر عشق دا میں قبول کیتا بھٹھ گھتاں تاں لیف نہالیاں نوں
میں تاں کھیڈن خواب خیال کیتا چا پھوک دتا ایہناں چالیاں نوں
جیہناں دُکھ لگا تہہاں سَکھ کیتا مُول نہیں درداں والیاں نوں
دامن یار دا مُول نہ چھوڑیے جی مولوی بھاہ لگے خوش حالیاں نوں

س بجناں وچ فراق تیرے کھڑی حال دے نال میں چالساں دے
 گیا بُجھ چراغ ہے ہوش والا کیہڑے زور تران تے بالساں دے
 مینوں سٹ گئیوں وچ پردیس جانی کیہڑے دیس اندر جا کے بھالساں دے
 مولوی یار جانی آ کے پا پھیرا تیری مہر نوں نت سمبھالساں دے

س سٹ روزگار تے کار سبھا طوق یار دا گل وچ پاؤنی ہاں
 گئی اُس دی ہاں لوگی نام میرا در اُس دے پئی بھوکانی ہاں
 دُورے دُورے کرے کوئی جا نہیں آئے تہ کرے پئی آؤنی ہاں
 مولوی ویکھ جمال نہال تھیواں سوہنے بھاؤنی ہاں کہ نہ بھاؤنی ہاں

ش

ش شہر قبولیا عشق والا بھا لائی ہے لیف تُلایاں نوں
اساں کھیڈنا خواب خیال کیتا چا پھوک دتا اوہناں چالیاں نوں
جیہناں دُکھ لگا تہاں سُکھ کیہا سُکھ مَول نہیں آں درداں والیاں نوں
دامن یار دا مَول نہ چھوڑیے جی مولوی بھا لائی خوش حالیاں نوں

ش شرم کیہا جتھے عشق لگا عاشق شرماں نوں مار گواوندے نی
رہن مست شراب دیدار دے تھیں داماں باجھ غلام کہاوندے نی
ایہناں موت ناہیں ڈر فوت ناہیں اِلا اللہ دی ضرب لگاوندے نی
کلمے پاک رسول مقبول دے نوں مولوی سینے دے وچ نکاوندے نی

ش شرم کیہا جتھے عشق لگا عشق لکھ حیاواں کوٹ توڑے
 جتھے شرم حیاواں کوٹھڑیاں اُتھے عشق نے آ دوڑائے گھوڑے
 توں تاں سمجھ قاضی ہوویں نہ پازی لگے راہ محبوباں دے کون موڑے
 جتھے ونبنا آہا اُتھے ونج رہیا مولوی رب سبب بے آں جوڑے

ش شرم کیہا جتھے عشق لگا عشق لکھاں حیاواں دے بوڑ چھوڑے
 جتھے پیر دھرن دی جا ناہیں عاشقاں آن دوڑائے میدان گھوڑے
 سبھے ہوڑ رہے سبھے ڈک رہے ڈٹھے راہ محبوباں دے کون چھوڑے
 مولوی منگ دعا قبول ہووے مت رب اساڈے جوڑ جوڑے

ش شرم کیہا جتھے عشق لگا اُتھے رو رو حال سُنائیے جی
 سرکپ کے تلی تے رکھ کے جی جتھے یار ہووے اُتھے جائیے جی
 توڑے مرے بے ہانڈ گواہنڈ سارا تاں تاں جیویئے عشق کمائیے جی
 مولوی یار جانی مردیاں مر جائیے اس عشق نوں لُج نہ لائیے جی

ش شہر سوہن نال عاشقاں دے باہر شینھ سوہن نال بیلیاں دے
 ایہو پھل سوہن نال بلبلاں دے ایہو باغ سوہن نال کیلیاں دے
 ایہو عالم سوہن نال طالبان دے جویں گورو سوہن نال چیلیاں دے
 مولوی یار جانی میں تاں موئی پئی آں چھوڑے ساتھ تہے سنگ سہیلیاں دے

ش شوق تڑاڈے تھیں سجا بے مینوں پہلے نی فکر جہان والے
 یاد آوندی شکل مہتاب والی جیویں یوسف ماہ کنعان والے
 جوتشی سد کے فال کڈھاوئی ہاں کدوں جاسن روز ہجران والے
 مولوی یار تائیں آکھیں جا قاصدا میرے مطلب سبھ زبان والے

ص

ص صبر کیا جتھے عشق لگا کوٹ عقل دے نوں کردا پُور یارو
 اُس دے تھاؤں مکان سبھ صاف کردا عقل نس ویندا اُس تھیں دُور یارو
 عشق حق دے نال ملاوندا ای توڑ وچ جناب حضور یارو
 مولوی عشق جیسی کوئی چیز ناہیں ہور سبھ گلاں ہن کوڑ یارو

ص صورت مجاز دی دیکھ اوّل لگا عشق سانوں نال بیلیاں دے
 کھان پین ساڈا سبھ مُک گیا بھُل گئے فی سنگ سہیلیاں دے
 میں تاں جنگلاں دے وچ پھراں بھوندا جیویں شُتر جے باجھ نکیلیاں دے
 مولوی یار جانی کجھ نہیں سُبھدا سُنجے دِن مکان حویلیاں دے

عس صبر نہیں آوندا عاشقاں نوں کبھی عشق چلائی سانگ مینوں
 تسی کوزہ مصلیٰ بھل گیا عشقے جھاڑ دکھائی کانگ مینوں
 عاشقاں نیتی نماز پریم والی کنے عشق سُنائی بانگ مینوں
 مولوی یار جانی میں حیران کھلی راتیں دیہاں جیہناں دی تاہنگ مینوں

ص صبر کراں سینے اگ لگے سیاں دیندیاں نت تسلیاں وے
 گھر بار حویلیاں باجھ تیرے کھاوے ڈھکیاں شہر دیاں گلیاں وے
 مینوں کسے دا بولیا ناہنہ بھاوے بیٹھی روندی نت اکلیاں وے
 آکھو جا کے مولوی یار تائیں تِساں چٹھیاں لکھ دے نہ گھلیاں وے

ض

ض ضرب لگی سخت عشق دی جی بھل گیا پھر پھران مینوں
جوش عشق نے ہوش بے ہوش کیئے لنگیں رہیا نہ کچھ تران مینوں
آئیں دین دیدار توں سجا وو کھان پین تے نیند حرام مینوں
لگا تیر فراق محبوب والا بھل گئے نی ساز سمیان مینوں

ض ضبط کرو ہک الف اللہ دھندے ہور جہان دے چھوڑ کے جی
کرو یاد توحید کتاب تائیں سارے علم جہان دے بوڑ کے جی
کل کشرتاں کرو فنا بھائی واحد لاشریک نوں جوڑ کے جی
لدھا مولوی حرف توحید والاعلماء ساریاں تھیں مونہہ موڑ کے جی

ط

ط طعنے دیوے مینوں جگ سارا میں تاں عشق تھیں باز نہ آونی ہاں
 سچ کھیڑے دی نوں چا پھوک لاواں رانجھے یار دی ہیر کہاونی ہاں
 رانجھا تخت ہزارے دا سائیں آہا میں بھی ہیر سیال سداونی ہاں
 مولوی بھاہ لگے مال خزانیاں نوں ہک یار دا دم رکھاونی ہاں

☆

ط طرف تہاڈے کون بھیجاں کسی نال نہ ، جھکدی بولدی ہاں
 دوتی چھپ کے جھاتیاں پاؤندے نی اندر بیٹھ مصیبتاں پھولدی ہاں
 اٹھ باہر ویکھاں روندی پھر آواں ناہیں صبر ذرا بیٹھی ڈولدی ہاں
 مولوی یار دے جا نکانیاں نوں نت پا پھیرے پئی ٹولدی ہاں

☆

ظ

ظ ظاہر ویکھو تاں میں چنگی بھلی مولا جاندا اندر دا حال میرا
 رل مل سیاں مینوں دین طعنے ساڑ سٹیو فی حال کال میرا
 سوہنے یار گنیاں مدت گھنی گزری اگے رب دے نت سوال میرا
 کدی یار دا آن ملاپ ہووے سکھی جیوڑا رہے کمال میرا

ع

ع عشق پڑھیا اساں عشق دا جی سانوں ذکر مذاکری بھل گئی اے
 جھٹے برہوں دے تیر تفنگ جتھے سینہ پاڑ کچڑا سل گئی اے
 ظالم برہوں نی آن کے کٹک پئی گھن جی نہانی دا چل گئی اے
 مولوی زہر پیلاڑا پی بیٹھے چھڈ یار جاں رنگ محل گئی اے

ع عشق دا مُشک اوڑا ای توں تاں سَنگھ ناہیں مت دھا جاوے
 ایہہ تاں وسدا ای مارو شینھ اتھے نیڑے ونج ناہیں مت کھا جاوے
 سودیاں دلاں دے نوں ہتھ پا ناہیں متی مفت ایہہ جان وکا جاوے
 جس نوں آ لگدا ایہہ تاں عشق ظالم مولوی رگ رگ وچ سما جاوے

عشق جیہناں دے خیال پیا سو ای پھر دیاں چپ چپاتیاں نی
 اندر وڈن تاں پیر فقیر سورن باہر پھر دیاں گنگیاں باتیاں نی
 جیہندا مونہہ مہتاب گلاب پشماں سوہنے نین اوہناں دیاں گاتیاں نی
 مولوی یار جیون یار ملے ٹھنڈیاں ٹھار اوہناں دیاں چھاتیاں نی

عشق جیہناں دے خیال پیا سو ای سک گئے وانگوں کانیاں دے
 جتھے عشق ظالم ونج کیتے ڈیرے عقل چھوڑ گئے کولوں دانیاں دے
 ہک عشق تساڈڑا ساڑے سوہنا! دوآ لوک ساڑے نال طعنیاں دے
 مولوی یار ملے تاں میں جیوندی ہاں میرا روح آوے ونج خانیاں دے

ع عشق تیرے نے چرخ چاڑیا گلاں ہلادیاں ہلادیاں ہل گئیاں
 دیکھن یار کارن اکھیں سرمہ پایا ہنجو ڈلھدیاں ڈلھدیاں ڈلھ گئیاں
 زلفاں یار دیاں کالیاں نانگاں وانگوں ہین کھل دیاں کھل دیاں کھل گئیاں
 مولوی خاک دے نال رلا چھوڑیاں ہڈیاں رل دیاں رل دیاں رل گئیاں

ع عشق ظالم سنسار وانگوں مینوں گالیا گھت گٹھالیاں دے
 لگی اگ پریم بھڑک جئے اوتوں شوق پھو کینڈڑا نالیاں دے
 اوتوں گھت سوہا کڑا سوز والا گئی سیم جیہناں دپاں گالیاں دے
 میرے یارنوں مولوی جا آکھو تیرے دید دی نت سوالی آں دے

غ

غ غماں نے مار کے پُور کیتا سانوں ہوش جہان دی بھُل گئی اے
 درد یار دے تھوں رنگ زرد ہو یا کائی وا وچھوڑے دی گھُل گئی اے
 جیہناں نال سِیاں رل کھیڈ دی ساں اوہی نس گئیاں کائی بھُل گئی اے
 مولوی یار جانی جانی لد چلے ایہا گل جہان وچ ہُل گئی اے

غ غرق کہتی تاں میں غرق ہوئی سوہنے یار دی یاری ہُن ہور ہوئی
 اگے مہیں دے نال پریت آہی ہُن میں دے نال اجوڑ ہوئی
 نہ میں مارے مراں نہ میں ساڑے سڑاں پریت لائیکے ہُن کمزور ہوئی
 مولوی سبھ سہیلیاں سد لئیاں پک میں ہی جہان دی چور ہوئی

ف

ف فائدہ مَول نہ کُجھ مینوں توڑے سو نصیحتاں دیو لوکو
 بن یار دے ہور نہ دارو میرا بھاویں لکھ طپیاں دے ڈھو لوکو
 نیونہ لگ کے مَول نہ چُھٹ دا اے لٹاں پٹ نہ میڈھیاں کھو لوکو
 مولوی چاٹ پریم دی لگ گئی آ پانی مٹی دے نال نہ دھو لوکو

ف فرض نماز پریم دی جی عاشقاں نیتی آ ہکا رکعات میاں
 رمزاں نال رکوع سجود کردے اگے وحدت والڑی ذات میاں
 عاشق وچ وصالاں دے غرق ہوئے پڑھ بیٹھے نی التحیات میاں
 مولوی ایویں ونجائی آ عمر ساری عشقے باجھ تاں کالڑی رات میاں

ف فکر کرو بیٹھی آکھنی ہاں جوگی سدّ کے فال کڈھا ویکھو
 کوئی روز سلکھنا بھا میرے کدوں آوسی ذرا چُکھا ویکھو
 ناہیں زور تران پراں اندر توڑے پکڑ کے بانہاں اُٹھا ویکھو
 مولوی باجھ دیدار دوا ناہیں توڑے لکھاں طبیب سدا ویکھو

ق

ق قہر کیتا سوہنے یار میرے مینوں چھڈ اکلیاں جاوندا ای
 بدلے اک سکھ دے سو سو دکھ دتے اُس نوں ترس نہ مول پئی آوندا ای
 بہن دسو یارو میں تاں کیہہ کراں پناں اُس تھیں کجھ نہ بھاوندا ای
 وڈا ظلم اُس نے مولوی کیہا کیتا ایہہ تاں وچ حساب نہ آوندا ای

ق قائم رہے یار جانی میرا جس یار دے عشق دی اک مینوں
 لڑ یار دا مول نہ چھوڑساں جی توڑے طعنے دیوے سارا جگ مینوں
 درد ہوو آہا دارو ہوو کیتم زخم دھا گیا رگ رگ مینوں
 میں تاں لکھ خیرات شرینی دیواں مولوی یار ملے گل لگ مینوں

ک

ک کملی ہوئی آں سوہنے یار تجھے ملاں دھنگی نماز پڑھاوندے نی
عاشق سجدہ کردے سوہنے یار اگے لوک مکے نون سیس نواوندے نی
دین مذہب نہیں آں ایہناں عاشقاں داتسی ترور جنجو گل پاوندے نی
مولوی عشق بھلا اوہناں عاشقاں داجیہڑے کفر وچوں شوہ پاوندے نی

!

ک کچ دے بچ میں لٹ گئی دل وچ بیٹھی ہتھ اوٹھیاں دے
اچن چیت بلوچ دی سانگ لگی ایہناں پسلیاں میریاں چھوٹیاں دے
نچے عشق دے گھر زوار نہیں دھواں دھار ون غم لوٹیاں دے
مولوی مار کے جان حیران کیتی تنبو کھوڑ بیٹھی وچ چوٹیاں دے

ک کہیاں کتاباں نکمیاں نی جتھے یار دا ہر ف لکھیوے ناہیں
 اوہ تقریر نہیں کے کم دی جس تھیں عین شین قاف سنیوے ناہیں
 ملاں درس پڑھاوندے تھک پئے ہکو یار دا لفظ پڑھیوے ناہیں
 مولوی پاڑ کاغذ مس ویٹ جلدی ، ایسی قلم نوں چا سڑیوے ناہیں

ل

ل لائی پریت نہ تروڑیے جی ایہا شرط ہے عشق کماونے دی
 اگے یار دے جان قربان کریے اُتھے جا نہ جی چراونے دی
 جیہناں چاٹ پریم دی لگ گئی آ اوہناں شوق نہ پیوونے کھاونے دی
 مولوی عشق جیسی کوئی بات ناہیں لذت وڈی ہے عشق کماونے دی

☆ !

ل لگی کافی ڈاہڈی درداں والی دُکھاں یار دیاں مار کے پُور کیتا
 میں تاں ہوڑی روٹی پیاریاں جانیاں دی سینہ کپ کلیجہ طعام کیتا
 اساں نیستی نماز پریم والی مکھ یار دا چا امام کیتا
 مولوی یار جانی تِساں خوش رہو اساں زہر دا گھول کے جام پیتا

ل لائی پریت سی سکھ کارن جاتا سبھ مراداں پُئیاں نی
 خوشی نال مہندی ہتھ لال رتے اُتے سوہیاں ساویاں چُنیاں نی
 سکھے لاہی ہاں گھر ما پیو دے ستیاں نال نہ کدے وچھنیاں نی
 مولوی سخت پئے آ کے وخت مینوں اج رت دے ہنجو رُنیاں نی

ل لئی کہاراں نے چُک ڈولی ، ڈولی چاہڑ لے چلے کہار مینوں
 جیہناں ستیاں دے وچ میں کھیڈ دی سائ، سیاں ملدیاں نیں وارو وار مینوں
 ما پیو سکدے نی مکھ ویکھنے نوں ، ڈولی ویکھدے لا اُتار مینوں
 اج آخری ہے الوداع ساڈی آ کے مل لے مولوی یار مینوں

م

م مرن چنگ وچ عشق دے جی میں تھیں صاف پُچھیں جے توں آ میاں
 اس عشق جیڈی لذت کوئی ناہیں دیندا رب نوں جا ملا میاں
 جا کے پُچھ لوو اوہناں عاشقاں تھیں سرورتیاں جیہناں تے جا میاں
 کریو نہ ملامت مولوی نوں دیندا اوہ بھی حق سنا میاں

م مرتبہ عشق دا بہت اعلیٰ عشق دوہاں جہاناں دی دات آہی
 تد نبی دا نور ظہور کیتا جدوں عشقے سندی ملاقات آہی
 عشق مذہب آہا خاصاں عاشقاں دا جدوں دیہنہ آہا تے نہ رات آہی
 مولوی یار جانی عشق روشن آہا ہور کجھ نہ آہا ہکا ذات آہی

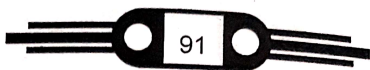
ن

ن نیونہہ لایا خوشی دیکھنے نوں ہتھوں جی پیا وچ جھوریاں دے
 اُچی لوک لوکاں سُنے لوک سارا کبھی واہ پئی نال دُوریاں دے
 کنڈ دے بیٹھے مُرُ بھالن ناہیں ہتھوں بولدے نال نہوریاں دے
 مولوی یار جانی کبھڑی گل کجے کدے نیونہہ نہ پُگدے زوریاں دے

ن نظر نہ آوندا یار مینوں گل گلیاں تاں موہرا ہو رہی آں
 دھوتیاں داغ نہ لہندے یار والے گھت کھار صابون میں دھو رہی آں
 میری لوک نہ سُندا ہے رب ڈاڈا دوئے چشماں نمائیاں رو رہی آں
 مولوی یار جانی جانی لد چلے بُوہا پکڑ حیران کھلو رہی آں

ن نام تڙاڙا ميں منگ ليا اساں بهور ڪيهه ڪهڻيا وٺيا اِي
پڪ نام تڙاڙاڙا واسطو ما هي اساں خويش قبيلا سڻيا اِي
ماپو وڃر ڏراونياں ڏي رهو ميرا جي پڇهه هاڻ نه هڻيا اِي
مولوڪي يار دا دامن ميں ڪيويں ڇهه وڙاں ميرا دوهاڻ جهانان دا ڪهڻيا اِي

و

- و وسدا مُلک جہان سارا پیا عشق اساڈڑے خیال میاں
جیہڑی عشق اساڈڑے نال کیتی شالا کرے معشوق دے نال میاں
لگے عشق معشوقاں دے تن کدے جیہا لگدا ہے عاشقاں نال میاں
مولوٹی یار دی گولی میں توڑ دی ہاں شالا کرے نصیب وصال میاں

☆

و وداع کرو سِیاں نال میرے اساں مڑی جاندا ہے اج کل میاں
اس سہا دا کجھ وساہ نہیں دُنیا والی تاں گُوڑی ہے گل میاں
لمیاں واٹاں تے پینڈے دُراڈڑے نی ساڈیاں کون دیسی خبراں ول میاں
مولوٹی یار جانی دل اداس ہو یا قسمت لئی بیٹھی کجھ پل میاں

☆

وِک گیا تیرے نام چُکھے کوئی بھیج دلال تے گھن مینوں
 سیان سنگ سہیلیاں چُکھ رہیاں کیہا سول ہے کالجے چھن مینوں
 مایو لکھ طپیاں دے ڈھو رہے کسے سہی نہ کیتا اے جن مینوں
 مولوی آکھ ویکھاں عشق جھکڑ کیہا جیہڑا چائی پھر دا زاتی دن مینوں

وِات نہ چُکھی آکے دے آپے لائیکے اکھیں پھیریاں نی
 کالے کیس ہوئے دھولے ویس میرے واٹاں نت چُکھینڈی تیریاں نی
 جیہڑا ہجر تیرے میرا حال کیتا گلاں چُکھ سیان کولوں میریاں نی
 مولوی یار میاں تیرے عشق چُکھے مینوں تہمتاں ہور بہتریاں نی

ۛ

ۛ ہدایت ہوئی جیہنوں رب دی جی اوہ تاں دوہاں جہاناں وچ وسدے نی
 اوہناں ورد وظیفہ ہے اللہ اللہ اوہ تاں عیاں کولوں پئے سدے نی
 راتیں بہوں جاگن دتے روزہ رکھن بندگی وچ خدائے دے وسدے نی
 مولوی جیہناں اُتے ہے فضل رب دا اوہ تاں رنگ محلاں وچ وسدے نی

☆

ہ ہار سنگھار نہ لا مائے اُچے پل تے پینگھاں ونج پیناں
 پکن پینگھیاں پکن پینگھ گئیاں جھوٹے دیوندیاں وارو وار سیاں
 پکن چڑھیاں نال الاریاں دے لاہاں تروڑ کے مونہہ دے بھار پیناں
 مولوی یار جانی پینگھن سو ای چڑھیاں جیہڑیاں صحیح سلامت پار گئیاں

☆

ی

ی یار اگے نت عرض کراں مینوں چھوڑ نہ مول ہکڑی جی
 بیج سستے نوں سون نہ دیوے ظالم ایہہ تاں برہوں دی بھا اولڑی جی
 تخت کھیڑیاں دے نوں میں پھوک لاواں میں رانجھن یار دی گولڑی جی
 مولوی دکھ ملاوندا سکھ نوں جی نہیں یار دی بیج سکھڑی جی

دہلی دہلی

ی یاریاں رب رسول دیاں ، ہور یاریاں سبھ نکاریاں فی
 جیہڑا منکر ہے رب رسول تھوں جی اتھے اتھے اُس بازیاں ہاریاں فی
 اک خوف ڈانڈا مینوں اگوں دا دوجا پنڈاں چائیاں سر بھاریاں فی
 مولوی یار دے دامن آ لگی جس دُہیاں بیڑیاں تاریاں فی

ی یار دے دوروں آوندا جی گھر بار تاں سبھ لٹاوندی ہاں
 سینہ ساز کراں و رباب میاں ناڑو کڈھ کئے تار و جاوندی ہاں
 گلوپر بھن کے چا پیالہ کراں لہو کڈھ شراب پلاوندی ہاں
 کتی لکھ صدیاں مولوی گزر گئیاں گاؤں درد فراق دا گاوندی ہاں

ی یار پیارڑا اوہ ناہیں جیہڑا اگے اساں نال بولداسی
 ہُن ہس کے گل نہ مول کردا اگے دکھاں دے پھولنے پھولداسی
 ہُن زہر پیارڑا منگ رہی آں اگے کھنڈ دے شربت گھولداسی
 مولوی یار میاں گلاں پیش آئیاں جیہناں گلاب تھیں جیوڑا ڈولداسی

کتاب خانہ مولانا محمد علی شمس الدین
 عدلس تاریخ

مولوی محمد علی مکھڑی [۱۷۵۰ء تا ۱۸۳۷ء] اپنے ویلے دے مئے
پر مئے عالم دین تے صوفی اسی نہیں گلوں اُج پدھر دے شاعر دی سن۔ منکھ دی
گل ہے جے اوہناں دے فارسی تے پنجابی کلام دا چوکھا حصہ زمانے دی دھوڑ
وچ گواچ گیا ہے تے جو کلام محفوظ رہیا اوہی سودھ کاری ول کسے اُچھا دھیان
نہیں دتا۔ ”خراب دُعا“ دے سرناویں پیٹھ مولوی ہوراں دے دستیاب کلام
نوں سامنھن تے سو دھن داکم کر کے محمد ساجد نظامی نے اس لوڑنوں پورا کرن دا
اُپرالا کیتا ہے۔

مولوی محمد علی مکھڑی دی پنجابی سی حرفی فکر دی دُوبہنگائی تے فن
دی پکیائی دا مونہوں بولدرا شہکار ہے۔ اوہناں نے پنجاب دے صوفی شاعراں
دے اُلکے اکھراں دی چھتر چھاویں سخن دے جو دیوے بالے ہن اوہناں
دے چائن نال اندر دی دنیا لشکری نظر آوندی ہے۔ تشبیہاں، استعاریاں تے
علامتاں دے دُھکویں تے تجویں ورتاوے تے زبان دے سُکھن نے اوہناں
دے معرفت رنگے کلام دی تاثیر نوں سوا یا کر دتا ہے۔ ایہہ گل بڑے مان نال
آکھی جاسکدی ہے جے پنجابی سی حرفی دے پڑ وچ مولوی ہوراں دی سی حرفی
اپنی نویکلی دکھ پاروں اک ائملا وادھا ہے۔

ارشاد محمود ناشاد

السلام و علیکم

امید کرتا ہوں آپ خیریت سے ہوں گے
اس کتاب کو پی ڈی ایف کرنے کا مقصد
فی سبیل للہ فراہم کرنا ہے لہذا اس سے
تجارتی مقصد نہیں ہے اس کو پڑھ کر
آگے سنڈ کریں اور اس بندہ ناچیز کو
اپنی دعاؤں میں یاد رکھیں

pdf by

خلیفہ مدنی تونسوی

تحصیل تونسہ شریف ضلع ڈیرہ غازی
خان پاکستان

[+923321717717](tel:+923321717717)